

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΗΣ HEAL-Link

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κοινοπραξία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΚΕΑΒ), διανύοντας το έκτο έτος της λειτουργίας της, αντιμετωπίζει σοβαρά θεσμικά και οικονομικά προβλήματα. **Η μη αντιμετώπιση των προβλημάτων άμεσα θα έχει ως αποτέλεσμα το πάγωμα των διαπραγματεύσεων και τη μη ανανέωση των συμβάσεων με τους εκδότες ELSEVIER, ACS (American Chemical Society) και IOP (Institute of Physics), που λήγουν στις 31-12-2004.** Η μη ανανέωση των συμβάσεων των παραπάνω εκδοτών θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια πρόσβασης σε 2000 τίτλους περιοδικών και θα δημιουργήσει προβλήματα με ένα μεγάλο αριθμό ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, που έχουν ήδη προβεί σε διεθνείς διαγωνισμούς προμήθειας περιοδικών για το έτος 2005, χωρίς να έχουν συμπεριλάβει στις συλλογές τους τους τίτλους των παραπάνω εκδοτών.

Τι είναι η HEAL-Link

Η σύμπραξη των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έγινε στα πλαίσια της Οριζόντιας Δράσης του ΕΠΕΑΕΚ Ι, με επισπεύδον ίδρυμα το ΕΜΠ, με στόχο την συνεργασία μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων. Η HEAL-Link (Hellenic Academic Libraries Link) δημιουργήθηκε ως υποέργο της Οριζόντιας Δράσης για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του συνεχώς αυξανόμενου κόστους των επιστημονικών περιοδικών. Σήμερα πλέον, εκτός από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, στην κοινοπραξία συμμετέχουν τα 18 ερευνητικά ιδρύματα της ΓΓΕΤ, το ΕΘΙΑΓΕ, το Πανεπιστήμιο Κύπρου, η Ακαδημία Αθηνών και η Εθνική Βιβλιοθήκη.

Συνοπτική αναδρομή στα επιτεύγματα και τα αποτελέσματα της δράσης της HEAL-Link για τη περίοδο 1998 - σήμερα

Η πρώτη σύμβαση για πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά υπεγράφη το Δεκέμβριο του 1998 με τον εκδοτικό οίκο ELSEVIER και ακολούθησαν οι συμβάσεις με τους εκδοτικούς οίκους Springer, Academic Press, Kluwer και MCB. Αποτέλεσμα των αρχικών αυτών προσπαθειών ήταν μέχρι το τέλος του 2001 να γίνει δυνατή η δικτυακή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο περίπου 3.500 περιοδικών για όλα τα Ιδρύματα που είχαν έστω και μια μόνο έντυπη συνδρομή σ' αυτούς τους εκδότες.

Επειδή όμως με τις συμφωνίες αυτές τα Ιδρύματα δεσμεύτηκαν να διατηρήσουν τις έντυπες συνδρομές τους, σε μια εποχή που η περικοπή των συνδρομών από τη μια χρονιά στην άλλη ήταν αναγκαιότητα και συνήθης πρακτική, τα μεγάλα Ιδρύματα, αυτά που συμμετείχαν στην Κοινοπραξία με τους περισσότερους τίτλους και το μεγαλύτερο κόστος, άρχισαν να συσσωρεύουν χρέη. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος και την περαιτέρω μείωση του κόστους των συνδρομών, μετά από εισήγηση της Επιτροπής Περιοδικών της Οριζόντιας Δράσης, η **39^η Σύνοδος Πρυτάνεων** (31/11/2001-1/12/2001) υιοθέτησε τη λύση της μετάβασης σε ηλεκτρονική μόνο πρόσβαση με μια μόνο έντυπη συνδρομή, για αρχαιακούς λόγους,

η οποία θα αποτίθεται στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, και διακοπή των εντύπων συνδρομών όλων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στους εκδότες, με τους οποίους η κοινοπραξία θα υπέγραφε συμβάσεις. Η **40^η Σύνοδος Πρυτάνεων** αποδέχτηκε να γίνει ο καταμερισμός του κόστους των συμβάσεων της κοινοπραξίας στα ιδρύματα σύμφωνα με αλγόριθμο και εξέλεξε επιτροπή αντιπρυτάνεων να επεξεργαστεί και να προτείνει συγκεκριμένο αλγόριθμο. Ο αλγόριθμος που προτάθηκε (και στηρίζεται ουσιαστικά στον αλγόριθμο κατανομής των πιστώσεων από το ΥΠΕΠΘ στα ιδρύματα) εγκρίθηκε από την **41^η Σύνοδο Πρυτάνεων**. **Το ΥΠΕΠΘ αποφάσισε την κάλυψη για μια τριετία (2003-2005) του προϋπολογισμού της HEAL-Link με επιπλέον του τακτικού προϋπολογισμού χρηματοδότηση των ιδρυμάτων.**

Με αυτά τα δεδομένα, η επιτροπή περιοδικών προχώρησε το 2002 σε διαπραγματεύσεις είτε για ανανέωση των υπαρχουσών είτε για την υπογραφή νέων συμβάσεων πρόσβασης και **από 1/1/2003 ΟΛΑ τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας έχουν πρόσβαση σε 8.200 τίτλους επιστημονικών περιοδικών των κυριότερων εκδοτικών οίκων παγκοσμίως**. Τα οφέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας είναι προφανή, καθώς η πρόσβαση σε πληροφορία των ιδρυμάτων έχει πολλαπλασιαστεί (μόνο το 2003 ο αριθμός των άρθρων που χρησιμοποιήθηκαν ξεπέρασε τα 2.100.000), ενώ ανάλογα είναι και τα οικονομικά οφέλη, καθώς το κόστος που πληρώνει η κοινοπραξία έχει μείνει στα επίπεδα των εντύπων συνδρομών του 2000 (με τις ετήσιες αυξήσεις).

Βασικά ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η HEAL-Link σήμερα

Στις **31-12-2004** λήγουν οι συμβάσεις με τους εκδοτικούς οίκους ELSEVIER, ACS, IOP, και στο τέλος του 2005 όλες οι υπόλοιπες. Η ανανέωση των συμβάσεων από τον Πρόεδρο της Κοινοπραξίας καθίσταται αδύνατη για τους εξής λόγους:

1. Η κοινοπραξία ιδρύθηκε και λειτουργεί ως έργο ΕΠΕΑΕΚ το οποίο λήγει την 31-12-2006. Καθώς οι νέες συμβάσεις προβλέπεται να καλύψουν τα έτη 2005-2006-2007, μετά το 2006, που λήγει το έργο, δεν είναι δυνατή περαιτέρω η ανάληψη οικονομικών υποχρεώσεων, τουλάχιστον χωρίς την θεσμοθέτηση της κοινοπραξίας.
2. Ο προϋπολογισμός που έχει εγκριθεί από το ΥΠΕΠΘ καλύπτει μερικώς το προβλεπόμενο κόστος των συνδρομών μέχρι και το 2005, ενώ ΔΕΝ υπάρχει καμία πρόβλεψη για τα έτη 2006-2007.
3. Οι συμβάσεις με τους εκδότες απαιτούν πληρωμή των τιμολογίων εντός 60 ημερών. Επειδή η κοινοπραξία αδυνατεί να ανταποκριθεί, χρησιμοποιεί την εταιρεία Swets Information Services ως μεσάζοντα με την υποχρέωση της πληρωμής σε αυτήν ενός ποσοστού επί του κόστους, ανάλογα με τον χρόνο αποπληρωμής. Οι υποχρεώσεις της κοινοπραξίας για το 2003 πληρώθηκαν με καθυστέρηση 18 μηνών, με αποτέλεσμα την επιβάρυνση της κοινοπραξίας με ένα μεγάλο ποσό, το οποίο δεν είχε προβλεφθεί στον προϋπολογισμό. Για το 2004 υπάρχει ήδη καθυστέρηση 9 μηνών.

Προτάσεις για άμεσα μέτρα αντιμετώπισης των προβλημάτων

1. Η άμεση θεσμοθέτηση της κοινοπραξίας, ώστε να μην πάψει να υφίσταται μετά την 31-12-2006 και να ανανεωθούν όλες οι συμβάσεις για τα έτη 2005-2007.

2. Η πλήρης και άμεση κάλυψη από το ΥΠΕΠΘ του κόστους των συμβάσεων και για τα έτη 2006-2007-2008, καθώς και η κάλυψη του ποσού που προκύπτει από τις καθυστερήσεις των πληρωμών.
3. Να ρυθμιστεί το θέμα καταβολής ΦΠΑ, ώστε να εξακολουθεί να πληρώνει η HEAL-Link ΦΠΑ 4% (που ισχύει για τα έντυπα) και όχι 18% που ισχύει για τα ηλεκτρονικά με αποτέλεσμα την χωρίς λόγο αύξηση του κόστους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε πολλές χώρες, όπως στην Βρετανία και στη Σκανδιναβία, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα δεν πληρώνουν ΦΠΑ ούτε για το έντυπο ούτε για το ηλεκτρονικό υλικό.
4. Μετά τη θεσμοθέτηση της Κοινοπραξίας θα πρέπει να παγιωθεί η συμβολή των ιδρυμάτων - μελών με μορφή ετήσιας συνδρομής, ώστε να καλύπτονται, εν μέρει τουλάχιστον, λειτουργικές και έκτακτες δαπάνες.

Περιγραφή της κατάστασης στην περίπτωση που δεν υιοθετηθούν και δεν υλοποιηθούν τα παραπάνω μέτρα

Σε περίπτωση που το ΥΠΕΠΘ δεν καλύψει το κόστος των συμβάσεων, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί ο αλγόριθμος και να κληθούν τα ιδρύματα να καλύψουν το αναλογούν σε αυτά κόστος. Θα πρέπει επίσης να βρεθούν οι διαδικασίες, σύμφωνα με τις οποίες θα γίνεται η παρακράτηση του σχετικού ποσού από το ΥΠΕΠΘ, πριν δοθούν οι προϋπολογισμοί στα ιδρύματα.

Στη περίπτωση που τα προβλήματα που αναφέρονται παραπάνω δεν επιλυθούν άμεσα, οι συμβάσεις με τους εκδότες δεν θα ανανεωθούν και από τη σημερινή κατάσταση της ηλεκτρονικής πρόσβασης σε 8.200 τίτλους για τα 57 ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα της χώρας θα επιστρέψουμε στα έντυπα περιοδικά. Αυτό σημαίνει ότι από τα 34 ακαδημαϊκά ιδρύματα τα 26 θα έχουν λιγότερες από 1.000 έντυπες συνδρομές. Αξίζει να σημειωθεί ότι η στροφή στην πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά έγινε, γιατί το 2001 τα μεγάλα πανεπιστήμια δήλωσαν αδυναμία να καλύψουν τα χρέη που είχαν δημιουργήσει από το συνεχώς αυξανόμενο κόστος των εντύπων περιοδικών. Σήμερα η κατάσταση που θα έχουν να αντιμετωπίσουν θα είναι ακόμη χειρότερη, γιατί με ετήσιο κόστος αύξησης 10-15% μετά από 3 χρόνια (2001-2004) θα πρέπει να περικόψουν περαιτέρω τους τίτλους στους οποίους είχαν συνδρομή, γιατί το κόστος των συνδρομών που είχαν το 2001 θα έχει αυξηθεί κατά 30-45%. Δηλαδή θα πρέπει να περικόψουν περίπου στο μισό τους τίτλους τους. Επιπλέον, καθώς ήδη πολλά ιδρύματα έχουν διενεργήσει τους διαγωνισμούς προμήθειας των περιοδικών τους για το 2005 χωρίς τους τίτλους που συμπεριλαμβάνονται στις συμβάσεις της Κοινοπραξίας, δεν έχουν πλέον την δυνατότητα να προσθέσουν τους τίτλους αυτούς στις παραγγελίες τους. Οι συνέπειες είναι προφανείς για την έρευνα και την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.

Οι οικονομικοί όροι των συμβάσεων που έχει τώρα η κοινοπραξία είναι πολύ ευνοϊκοί. Μια διακοπή της λειτουργίας της κοινοπραξίας θα προκαλέσει αρνητικό αντίκτυπο στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα και θα πλήξει την αξιοπιστία της χώρας μας, που μέχρι τώρα είχε δεχθεί μόνο θετικά σχόλια από αντίστοιχες κοινοπραξίες του εξωτερικού (<http://www.heal-link.gr/about.php#8> για τις παρουσιάσεις του έργου της HEAL-Link σε εθνικό και διεθνές επίπεδο). Σε περίπτωση δε, που η Ελλάδα θα θελήσει στο μέλλον να διαπραγματευθεί για νέες συμβάσεις, θα είναι πλέον πολύ δύσκολο να πετύχει όρους εξίσου ευνοϊκούς με αυτούς που έχει τώρα.

Η μόνιμη επιτροπή περιοδικών της κοινοπραξίας

Κλωντίνη Ξενίδου-Δέρβου (Συντονίστρια)
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης
Τηλ. 2310-998208 fax: 2310-999428
e-mail: dervou@physics.auth.gr

Κατερίνα Συνέλλη
Πανεπιστήμιο Πατρών
Τηλ. 2610-969610
e-mail: synellis@lis.upatras.gr

Σάσσα Τζεδάκη
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τηλ. 2810-393231
e-mail: tzedaki@lib.uoc.gr

Άννα Φράγκου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τηλ. 2310-891753
e-mail: fragkou@macedonia.uom.gr

Μερσίνη Μορελέλη-Κακούρη
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
Τηλ. 2310-791466
e-mail kakouri@libd.teithe.gr